

The Painted Bird: gruopvækkende tjekkisk mesterværk til 6 stjerner

Publiceret 27/11/2020 i [Kultur/Film](#) af [Karen Hammer](#)

FILM // ANMELDELSE – Kærlige forældre har sendt deres lille søn langt ud på landet, mens de selv er gået under jorden. Han har det godt hos sin tante, men han keder sig og plages af landsbyens rødder, der mobber og tæver ham. Han forstår aldrig helt, hvorfor han er anderledes, for alle andre er han en parasit – en jøde. Det er oplægget i Václav Marhouls filmatisering af Jerzy Kosinskis *The Painted Bird*, som Karen Hammer tildeler hele 6 stjerner.

Da drengens tante pludselig dør, og han af vanvare kommer til at brænde huset ned, må han drage væk for at søge hjælp. Landsbyen, der

måske ligger i Ukraine, lever i en slags middelalder med overtro, børnefjendskhed og fremmedhad, møder den lille dreng, der mangler fortænderne i overmund, med mistro og tæv. Han må helt sikkert være en vampyr.

Han mister stemmen under den voldsomme behandling og reddes kun, da en heksedoktor køber ham. Efter en tid sender hun ham videre med lidt mad og en bøsse med ild. Han samles op af fuglefængerens Lehk, der ved at male en lille fugls vinger, belærer ham om livets barske virkelighed. Glad over atter at være fri, flyver den højt op i himlen til sine artsfæller, for kun minutter senere at falde sønderrevet til jorden; de kunne ikke genkende den. Den var anderledes.

Meget få af disse personer er bare en smule venlige; drengen går fra det ene mareridt til det næste, men lærer efterhånden at bøje sig i tide

Lehk elsker den lidt løsagtige Ludmilla. Det tolereres ikke her, så mændene i landsbyen voldtager og dræber hende. Lehk hænger sig, og drengen er atter alene.

Udo Kiers mest utiltalende rolle

Udo Kier har som Miller sin mest utiltalende rolle nogensinde. En medarbejder kigger efter hans kone, og straks overfalder han ham og graver med en ske begge hans øjne ud.

DEN GRUSOMMEN FILM HAR ET STJERNESPÆKKET CAST – HER HARVEY KEITEL SOM DEN HYKLERISKE PRÆST

Václav Marhoul har delt filmen op i navne-kapitler f.eks Lehk og Ludmilla, Miller, Præst, Gabold, Hans og Mitka. Meget få af disse personer er bare en smule venlige; drengen går fra det ene mareridt til det næste, men lærer efterhånden at bøje sig i tide.

Den venlige, men også hykleriske Præst (Harvey Keitel) sender ham ud til bonden Gabold, der er pædofil og holder sit bytte på plads med et langt reb. Drengen giver ikke op, han er nu ved at kunne forsvare sig selv.

Den ondsindede kirkehob smider ham i lokumsbrønden, da præsten er blevet udskiftet. Helt dækket med urin og lort løber han videre væk fra landområderne – mod byerne.

Mellem tyskere og russere

Undervejs møder han den unge kvinde Labina, der prøver at misbruge ham seksuelt. Han duer ikke, så hun kopulerer i stedet med en gedebuk. Forvirret og såret skærer han hovedet af den og smider den gennem vinduet ind til hende.

Tyskerne tømmer og hærger landsbyerne, efterhånden som russerne trænger frem. Befolkningen er i panik. Ingen kan stole på nogen. Drengen fanges og foræres til tyskerne, der sender en ældre soldat, Hans, ud for at skyde ham.

STELLAN SKARSGÅRD SPILLER, DEN TYSKE SOLDAT, DER LADER DRENGEN UNDSLIPPE FREM FOR AT SKYDE HAM. EN AF FILMENS FÅ SYMPATISKE FIGURER. Hans (Stellan Skarsgård) er en af filmens få flinke personer, der lader drengen flygte ind i skoven, hvor han kort efter findes af russerne. Barry Pepper spiller snigskytten Mitka, der tager sig af at oplære og beskytte den stumme og navnløse dreng.

Det er dybt fascinerende at følge drengens udvikling fra uskyldigt barn til sej og livsfarlig overlever

Da fem uforsigtige soldater er blevet myrdet af landbefolkningen, tager Mitka drengen med ud på en mission: Med præcision skyder han 5 bønder "Øje for øje", det er en forståelig moral, som drengen straks tager til sig.

En drengs rejse gennem Helvede

Russerne afleverer han på et børnehjem, hvor han heller ikke passer ind, men nu efter flere års oplæring i sin egen overlevelses moral er han ikke længere et lille uskyldigt barn. Han er blevet en dødsensfarlig morder.

Da hans far henter ham, er det sent, måske for sent til at redde hans sjæl. Og dog: et svagt håb anes. I toget på vejen hjem ser han et nummer tatoveret på sin fars arm. Ubemærket skriver han sit navn i den duggede rude: Joskva.

Det er dybt fascinerende at følge drengens udvikling fra uskyldigt barn til sej og livsfarlig overlever. Petr Katlar var bare 10 år under filmens indspilning. Han er uhyggelig troværdig. *The Painted Bird* er optaget i handlingsrækkefølge, hvilket yderligere øger dens troværdighed. Vi ser den lille dreng, der oprindeligt manglede fortænderne vokse og hærdes undervejs på rejsen gennem Helvede.

Jerzy Kosinskis falske krigserindringer

Den polsk-amerikanske forfatter Jerzy Kosinski (1933-91) var født i Frankrig. Hans jødiske forældre flyttede i 1937 til Lodz i Polen, og kom således i klemme, da nazisterne indvaderede Polen i 1939. Gode katolske polakker beskyttede familien, men den lille søn måtte i perioder selv klare sig igennem de uhyrlige forhold under Holocaust.

Marhouls gråhvide mesterværk magter helt uden underlægningsmusik at få følelserne op på højeste gear, og dog fortæller den bare en historie om en lille drengs utrolige evne til at klare alverdens ondskab

Kosinski rejste i 1957 til USA og skrev et par bøger om Sovjetunionen. I 1965 skrev han bogen *The Painted Bird* om, hvad han havde set og hørt på sin overlevelserejse. Han foregav, at det hele var selvoplevet, og fik derfor alvorlige problemer med andre tidligere jødeflygtninge, der klagede over, at han plagierede deres oplevelser. Kosinskis værk viste sig at være autofiktion.

Man kan indvende, at det rent moralsk ikke er helt korrekt at låne andres historier, men løgn var det ikke. Alt dette skete i virkeligheden. Kosinski oplevede utvivlsomt frygtelige ting i krigens sidste år, hvor had og frygt dominerede alle i en kynisk verden, hvor enhver var sig selv nærmest.

BARRY PEPPER SOM DEN RUSSISKE SNIGSKYTTE, DER LÆRER DRENGEN RETFÆRDIGHED EFTER ØJE-FOR-ØJE-PRINCIPPET

I filmkredse er Kosinski nok mest kendt for bogen *Being there*, på dansk *Velkommen Mr.Chance*, filmatiseret i 1979 med Peter Sellers i hovedrollen.

***The Painted Bird* er et mesterværk i sort/hvid**

Mange ønskede at få filmrettighederne til *The Painted Bird* bl.a. Warren Betty. I 1988 lykkedes det for tjekken Václav Marhoul, der tidligere havde filmatiseret Raymond Chandler. Han brugte nu 10 år til at finpudse, redigere og caste sit mesterværk, der ved præsentationen i Venedig 2019 skræmte premierepublikummet til flugt på grund af sin uhørte brutalitet.

I 1985 var det den russiske instruktør Elin Klimov, der forfærdede verden med filmen *Gå og Se*. Han følger en ung drengs rejse gennem Hvideruslands skover under 2. Verdenskrig. I modsætning til *The Painted Bird* er den i farver, hvilket absolut ikke gør den mindre skræmmende. Det er en film, jeg aldrig har haft lyst/ mod til at gense.

Marhouls gråhvide mesterværk magter helt uden underlægningsmusik at få følelserne op på højeste gear, og dog fortæller den bare en historie om en lille drengs utrolige evne til at klare alverdens ondskab. Måske spørger instruktøren, ”hvorfør opfandt Gud mennesket?”

I disse tider, hvor grådighed er ved at udrydde naturen, og børn holdes i krigsfangelejer, er det faktisk et spørgsmål, der er værd at tænke over. *The Painted Bird* fortjener 6 stjerner; jeg ser frem til meget snart at se den igen.

LÆS FLERE ANMELSER OG ARTIKLER AF KAREN HAMMER HER

Fotos: Pressefotos The Painted Bird

- KAREN HAMMER
- SENESTE ARTIKLER

Født 1938. Cand.mag.art. i Zoologi, Botanik, Geologi, Geografi og Filmhistorie fra Københavns Universitet. Kulturredaktør og formand for Radio Vesterbro gennem 30 år. Forfatter, filmjournalist, kunstanmelder, eventyrer. Karen Hammer har rejst i 103 lande på syv kontinenter, dog kun i 27 i Afrika. Skriver bl.a. om African Cinema og har deltaget 15 gange i Ouagadougous afrikanske filmfestival FESPACO.